

tek, külön nők és férfiak részére, külön vetkőző helyekkel s egy-egy, vagy több kuttal ellátva. A szükséges deszkanyag, vízvezetési csövek, s részben a tusokhoz való felszerelés is bőségesen kikerülne a katonaság részére most emelt ideiglenes barakkok faanyagából és fűdőfelszereléséből, melyet a háboru után a kincstár e célra a város megkeresésére bizonyára átengedne. Minden napkurázó helyhez egy-egy férfi és női felügyelő-személy, összesen 8 személy volna szükséges s ezeknek 4 havi fizetése á 60 korona összesen 1920, kerekszámban évi 2000 koronát tenne ki.

A tüdővészrendelések és a napkurázó helyek költsége tehát évenként mindössze 7000 koronával terhelné a város költségvetését.

IV. A tüdővést előszeretettel nevezik hol proletárbetegségnek, hol meg lakásbetegségnek. Mindkét elnevezés találó, hiszen a szegénységgel járó nélkülözések és egészségtelen életmód a szervezetet állandóan hajlamosítja a fertőzés befogadására, a zsufolt, nedves, sötét lakások pedig valósággal kitűnő melegágyai a gümöbacillusoknak. Hisz a nagyszámmal, közelről érintkező emberek nemcsak közvetlenül fertőzik egymást, de köpeteik a padlózat, falakon, butorokon, ágyneműn szinte állandó forrását képezik folytonos fertőzésnek. Angolország az ő nagyszerű eredményeit a tüdővész-leküzdés terén elsősorban egészséges munkáslakások megteremtésével érte el és ha komolyan hozzá akarunk látni a közegészségügy megjavításához s különösen a tüdővész kiirtásához, úgy egészséges lakások megteremtését kell elsősorban követelnünk. Szeged az ő nedves, sötét pincelakásaival a legszomorubb képet nyújtja e téren. Vajon nem kötelessége-e Szeged vezetőinek, hogy azok számára, akik kezük munkájával ezt a várost újjáteremtették, legalább egészséges lakásokról gondoskodjanak? Nem is kell anyagi áldozat, csak kellő jóakarat ahhoz, hogy új városrészt teremtsünk, egy kis kertvárost, két szobás lakásokkal, hisz a lakberek tökéletesen fődözik a költségek amortizációs amatait. Egyelőre 2 szoba, konyhából s a megfelelő mellékhelyiségekből álló 500 családi ház volna emelendő az e célra leginkább megfelelő helyen, a népliget mögötti városi bérföldeken. Minden egyes ház 250 négyszögöl telken épülne s így valamennyi kerttel volna ellátva. 500 ilyen kertés házacská tehát 78 kat. holdat, utcákkal együtt kb. 85 hold földet igényelne. Ha e föld értékeért, mint maximális árat hódanként 1600 koronát számítunk, úgy a telek értéke 136.000 korona, 2000 koronát számítva egy-egy ház fölépítésére: 1.136.000 koronába kerülne ez a kertvároska. 6 százalékos amortizációs kölesön évi kamatja 68.160 korona, vagyis egy-egy ház évente 136 koronába kerülne. Ily módon legfőbbébb évi 156 korona, vagyis heti 3 korona bérért, mely összegből már a tartozás is megtérülne, 500 munkáscsaládnak olesó, egészséges, minden tekintetben megfelelő lakást tudnánk biztosítani, mi mellet a veteményes kertek által megélhetésüket is jelentékenyen elősegíthetnék. E kertváros későbbben szinte magától is további fejlődésnek indulna. Hogy mit jelentene egy ilyen egészséges munkás városrész nem csupán a tüdővész leküzdése s általában a közegészségügy szempontjából, hanem szociális és kulturális tekintetben és az iparfejlődés tekintetében is: azt nem kell külön kiemelnem.

Nagyon természetes, hogy e városrész környékén semmiféle szeszes ital kimérését nem szabad megengedni. Az újabb vizsgálatok bebizonyították, hogy az ellentálló képesség meggyengülésében a szeszes italok élvezetének különös nagy szerepe van. Az alkohol nem csupán az élvezőjének, de az utódjainak is óriási mértékben növeli a tüdővészre való hajlamosságát s így közvetve nagy szerepe van e népbetegség elterjedésében. Az alkoholizmus ellen való gyökeres intézkedéseknek a tüdővész leküzdésében mindenkor fontos programponot kell képezniük. A leendő tüdővészorvosok és a tüdővészintézmények segédszemélyzete e téren is jelentékeny szerepet lesznek hivatva szerény vezetésen mellett betölteni.

Tekintetes Tanács! Az elmondottakban röviden körvonaloztam azokat az intézkedéseket, amelyek segítségével a tüdővész kiirtását remélhetjük. Apró cseprő rendszabályokkal, társadalmi mozgalmakkal és más jótékonykodással, amiként eddig semmire sem mentünk, ezután is csak meddő munkát végeznénk. Itt a legfőbb ideje, hogy komolyan és céltudatosan törekedjünk szomorúan elhanyagolt közegészségügyünk megjavítására és ha a mai történelmi idők borzalmaiból nemzeti újjászülésünk hajnalát várjuk, úgy nem nézhetjük tovább is ölbetett kezekkel, miként sorvadunk és pusztulunk évről-évre s nemzetpusztító, alattomos betegség miatt. Tegye magáévá a Város tekintetes Tanácsa e program összes javaslatait, fogadja el felajánlott munkásságomat, amelyet 7 év előtt még visszautasított, s nemcsak százezer ember halálját fogja magának biztosítani, de az egész országban s talán messzebb is a tüdővész leküzdésére követendő példát fog teremteni.

5676.

**Prédikáció, mondotta: Löw Immánuel.**

*Lesve-lestek miként madárra haragosaim semmiért.*

*Verembe zárták éltemet, kövel dobáltak engemet.*

*Vizár borult fejem fölé, már azt hívém, hogy elveszék!*

A próféta megrendítő énekéből hangzik felénk a panaszos szólam, viszhangot, rezgő, bus viszhangot keltve keblünkben.

*Lesve-lestek ránk, miként a foglár a madárra, haragosaink semmiért: összeesküdtek ellenek, hűszegő kormányok, vesztegetés bérével keltett közvélemények és megröhahtak bennünket mindenfelől: verembe zárták éltemet, kövel dobáltak, engemet. Vizár borult fejem fölé, már azt hívém, hogy elveszék!*

Reánk szakadt az emberi nem legvéresebb megpróbáltatása, ez a háboru, rengeteg terjedelme, lehetetlen tartama, képzeletet túlszárnyaló rombolása, ez a háboru, melynek kiontott vére, égbekiáltó vérbűne haragosaink lelkét terheli.

*Vizár borult fejem fölé — mint a hűmpölygő tengerár nyaldosta a Kárpát s nyaldossa az Alpesek sziklagátját az ellen — már azt hívém, hogy elveszék!*

De halálmegvető, élethívő bátorság ébredt fiainkban, fölesapott a gigászi lángzás loha — és csodálatos fordulattal roppantottuk össze az északi szörnynek sáskatömögű haderejét. Felhangzott szorongatott lelkünk mélyéről a próféta folytatódó imádsága:

*Hívám neved, Uram, vermemnek mélyesmélyiről:*

*Te meghallád hívó szavam — Oh most se rejtezzék hallásod el*

*Könnyebülésért kelő fohászonnak előle:*

*Hiszen hallám szavad, amely nap hivtalak: Ne félj!*

Igen, közel vallál, amely nap hivtalak, oh Uram! A nemes vad szembefordult a hajtók seregeivel, lelkétlen vadászaival, a kopók esaholó falkáival s ezuttal a memes vad győz. Az üldözött győz, nem a gyors hallalít váró ügöző gyűlevész had.

A gyilkosok fölszítói, védelmezői, szemforogató istápolói nehéz gondokba merülve ijedten keresnek a kis népek között újabb üttőkártyát, de mi álljuk a világ legnehezebb próbáját. Tovább csendül a próféta imádságos szava, reménykeltő fohászokodása:

*Uram! éltem perét perelted, megváltád éltemet:*

*Láttad egész bosszuló vágyukat, minden béke megbontóit.*

*Láttad egész bosszuló vágyukat, minden fondorlódásukat ellenem.*

Visszhangja kél bennünk e fohásznak, vigaszos ígéretül hangzik felénk az ige és töretlen akarat törhetetlen erejével álljuk a harcot, amelyben tétünk életünk, amelyben létünk a tét.

Lenézett bennünket az ellen: de téves volt, számítása. Lenézett bennünket. Megértettük a prófata továbbfolyó imádságát:

*Hallád gyalázkodásukat, fondorlatuk mind ellenem:*

*A támadóknak ajkai s tervezgetései minden nap ellenem —*

*Ültök, keltükben, lásd én vagyok csak gunydaluk.*

De eláll már a gunydal, torkukra forrott. Megismertek bennünket, megismerték fegyverünket, egységünket, megismertük önmagunk erejét, véreink hatalmát, seregünk hadverő értékét.

Ezért lesz a véres háboru megváltó háboru, amely a kettős birodalomnak visszaadja önértékét, öntudatát, erős akaratát. Az ellenségek bukását reméljük és a bukásból kelő megifjuló békét várjuk. Érezzük, közelg a nap, amely teljesíti a prófetai imádság zord végszavát:

*Megtörölöd torolja meg, oh Uram, kezük művét —*

*Add nekik szív borulatát; kárhozat reájuk.*

*Harag hevében üldjed, eged alól megsemmisüljenek.*

Nem a kalózsövetkezés világuralma győz, hanem a munka, a szellemi munka s az anyagi termelés népeinek békeszövetsége: Európa szíve győz, nem a perémnek széthulló gyűrűzete!

Elmulnak a gyász napjai: „sesolmu“ betelnek, véget érnek gyászod napjai, ezt hirdeti az új esztendő számozása a szent nyelv betűszámaiban.

És még egy vigaszos jelzést hirdet az új esztendő.

Ezajás 22, 25) *Kimozdul a szilárd helyre bevert szög, letörik, kihull, „venikrosz“ e szóban rejlik a jelző évszám, elenyészik a teher, mely rajta csüggött.* A biztos helyre bevert szög, az északi szörny hatalma a cár mindenhatóságában, amely horgonyoz: de ime megtárgult, kihullott a hatalmas szög, amelyre a cinkostársak egész terhe nehezedett és amelybe minden reménye akaszzkodott — és elenyészik, elpusztul, veszni indul az egész teher, amely rajta csüggött egvedül.

És még egy változattal utal a közel jövőbe a próféta ige számjelző betűje (Szofon. 1,11):

*Jajdulatok föl a mozsár alatt lakók — a vártipró közbülső hatalmak várbontó mozsaral összevuztak benneteket — megsemmisült a minden szlávok vezérő hatalma — és a világ pénzértékének büszke megszabói „mikreszu“ pusztulásnak indultak a pénznek fontjai.* Az angol font megméretett tul az óceánon és könnyűnek találtatott.

A megalázás ott kezdődött, ahol a világ bankárja legérzékenyebb!

\* \*

Hétszer ismételjük a harsona fuvását bevezető zsoltárt. Van benne, ami idén megragadja figyelmünket s kifejezi érzelmeinket.

*Magasságos az Ur, félelmes, hatalmas királya az egész földnek. Csodát művelt, amikor északon győzelmet adott fegyverünknek, alánk igazá ellenségeket, lábunk alá népeket: mert Istené a földnek pajsai magasságos nagyon!* (Zsolt. 47, 3.)

Az ő pajzsa védi igazunkat, ő vezet diadalos béke felé bennünket: Teljesül az írás ígéje: *az Ur hatalmat ad népének*, nehéz harcok fadaralmaiban fokozza erőnket, félelmissé teszi kint, önbizalmassá idebent és a hatalom tudatában, a hatalom birtokában érik a béke drága gyümölcse: *az Ur megáldja népét a meggyarapodott hatalom, tekintély, erő boldog, marandandó békéjével.* Amen.

Megáldalak immár az újév reggelén, én édes véreim és atyámfia!